

Урок 2

Тема: *Новела «Impromptu phantasie» («Фантазія-експромт»)*. Становлення особистості, цілеспрямованої й цілісної натури. Образ ліричної героїні новели-роздуму. Автобіографізм у творі.

Завдання для самостійного здобування знань

1. *Виявляємо обізнаність у сфері музичної культури.* Роздивіться колаж і, використовуючи набуті знання з життєпису письменниці, поміркуйте над відповіддю:

- *Кого зображено на портреті разом з Ольгою Кобилянською?*
- *Який декор поєднує митців?*
- *Чому, на вашу думку, саме такі декоративні елементи використано у колажі?*

2. Прочитайте новелу Ольги Кобилянської «*Impromptu phantasie*» («Фантазія-експромт») на стор. 161

Продемонструйте літературну компетентність:

- *Якою постала перед вами героїня новели? Чи вважаєте її поведінку дивно, своєрідною, оригінальною? Свою думку аргументуйте.*
- *Чи виникло у вас бажання після прочитання твору послухати музичний твір «*Impromptu phantasie*» фредеріка Шопена? Якщо прослухали, чи було схоже ваше відчуття з відчуттям героїні?*
- *В чому ви побачили автобіографізм новели?*

3. Перегляньте аудіо-урок за посиланням

<https://www.youtube.com/watch?v=7PE0hC8cBfM>

Узагальнюємо і систематизуємо:

Розгляньте і запишіть у зошит опорні таблиці:

Паспорт новели «Impromtu phantasie»

Рік написання	1894 рік
Жанр	новела
Літературний стиль	неоромантизм
Тема	зображення тонкої пристрасної натури жінки, її життєлюбності та глибокого духовного світу, сповненого почуттів
Ідея	утвердження думки про усвідомлення жінкою свого місця у світі та її права бути щасливою в усій повноті
Персонажі	головна героїня, стройник (молодий чоловік, що налагоджував фортепіано)

Сюжетні елементи новели "Фантазія-експромт"

Експозиція	Розповідь авторки про героїню
Зав'язка	Маленька героїня упіймала коня, що зірвався з прив'язі.
Розвиток дії	Розповідь про те, як переїжджий стройник налагоджував фортепіано у її родичів.
Кульмінація	Виконання стройником "Фантазії-експромту" Шопена, сльози маленької героїні. Стройник бере з героїні обіцянку грати цю мелодію тільки тоді, коли стане зовсім дорослою, після двадцятиріччя.
Розв'язка	Героїня подорослішала, але так і не навчилась грати на фортепіано. Зате, коли вона чує музику, то <i>"готова вмирати. Стаю тоді божевільно-відважна, стаю велика, погорджуюча, любляча... Що й залежить на мені, коли лиш музику чую!.."</i>

4. Опрацюйте додаткові інформаційно-довідкові матеріали, рекомендовані онлайн-курсом ВШО.

Краса вільної душі и аристократизм духу в новелі О. Кобилянської «*Impromptu phantasie*»

Ольга Кобилянська однією з перших українських письменниць спробувала зазирнути в незвідані куточки людської душі. Кажуть, що світ містить багато таємниць, але людина в ньому - найбільша таємниця й загадка. Новелу “*Impromptu phantasie*” Ольга Юліанівна написала 1894 року. У перекладі назва твору означає «експромт-фантазія». Вона вказує на спонтанність виникнення творчого задуму й вільний виклад думок. За жанром дослідники визначають цей текст як неоромантичну новелу, хоча сама Кобилянська називає його нарисом.

Новела (*ит. novella, від лат. novellas - новітній*) - невеликий за обсягом прозовий епічний твір про незвичайну життєву подію з несподіваним фіналом, стислою та яскраво вимальованою дією.

Нарис - різновид твору-опису, у якому зображено дійсні факти, події й конкретних людей. Найчастіше нариси присвячуються відтворенню сучасних подій або зображенню людей, яких особисто знає автор.

У центрі новели - розповідь головної героїні, яка згадує «минулі літа і одну людину, яка була іще дитиною».

Причиною сплеску спогадів стають «торжественні, поважні звуки дзвонів». Вона деталізовано й чітко описує характер та зовнішні ознаки дитини: «*Ніжна, вразлива, немов мімоза, з сумовитими очима...*». Героїня розповідає про дитину, якою колись була. У десятирічному віці найулюбленіша забава героїні - удавати з себе «упряженого в шnurки., збатоженого» коня.

Якось вона зуміла спіймати коня, який зірвався з прив'язі й, відчувши волю, помчав геть. Секретом її успіху (дорослі чоловіки так і не змогли його піямати, а вона зуміла) була ніжність. Дівчинка дала коневі заспокоїтись, тихо підійшла, приголубила його, ніжно взяла за вуздечку і привела хазяїнові. Водночас у її родичів налагоджував фортепіано якийсь стройник (так називали налагоджувачів музичних інструментів), що «... був молодий, гарний, чисто аристократичної вдачі.»

Дівчинка уважно слідувала за всіма його діями як зачарована, не відходила від нього ні на крок. Одного разу, коли він уже налагодив фортепіано, для перевірки загравав чарівну мелодію - «*Impromptu phantasie*» Фредеріка Шопена.

Мелодія неймовірно розчулила дівчинку і вона заплакала. Стройник утішив її та наказав грати цю мелодію не раніше, ніж коли їй виповниться двадцять. З того моменту минуло багато часу. Вона виросла, але грати на фортепіано так і не навчилася. Та попри це, коли вона десь чує “ *Impromptu phantasie* ”, то згадує той день, і сльози завжди наворачуються їй на очі.

У щоденнику Ольга Кобилянська писала: «*Усе, що я пишу, належить тільки українським жінкам*». Усі її героїні всюди шукають гармонії, утілення вищих ідеалів краси.

У новелі «*Impromptu phantasie*» вгадуються автобіографічні мотиви з ранньої юності письменниці: через несприятливі обставини їй не пощастило розвинути свій хист. Її покликанням і мрією була музика, вона хотіла бути піаністкою. Однак забракло коштів для здійснення заповітної мрії.

Як музикантка за покликанням, Кобилянська в літературі теж намагалася передати інтуїтивність, чутливість, вразливість та глибину переживань. До того ж у листі до Олександра Колесси якось зазначила, що її життя - то «нескінченний монотонний ноктюрн».

З творів письменниці здогадуємось: її улюбленим композитором був Фридерик Шопен.

Назва «Impromptu phantasie» є алюзією (натяком) на відомий ноктюрн «Impromptu» Ф. Шопена, улюбленого композитора О. Кобилянської. Цікаво, що сам Шопен назвав «просто «Експромт». Прикладку «фантазія» твір отримав при посмертній публікації рукописів.

Порівняльна таблиця «Авторка - героїня»

Ольга Кобилянська (біографія)	Лірична героїня твору (новела)
<p>«В моєму житті не часто гостює радість... Чому жоден чоловік не любить мене тривалий час? Чому я для всіх тільки «товаришка»? (із листів О. Кобилянської)</p>	<p>«Вона й не подобалася довго мужчинам; її не бажав ніякий мужчина за жінку... Чому се їй ніколи не вдавалось? Відповісти на се питання було б так само тяжко, як і на те, чому і її ні один мужчина не любив довго».</p>
<p>Займалася живописом, була письменницею.</p>	<p>«Вона була розумна, дотепна, незвичайно багата натура. Займалась малярством, писала, старалась усіма силами заспокоїти в собі ненаситну жаждобу краси».</p>
<p>Музикою займалася рідна сестра Євгенія, її вважали кращою піаністкою в Кимполунзі.</p> <p>Авторка здобула тільки елементарну музичну освіту: навчалася грати лише два місяці коли була восьмирічною.</p>	<p>«Коли мала десять років, строїв у її родичів якийсь переїжджий стройник фортеп'ян».</p> <p>Я не вчилася музики ніколи. Я ніколи, ніколи не могла сама грати!»</p>

Внутрішній світ героїні новели «ІтргоТШ рйапіавіе» зітканий з миттєвих вражень, звуків. Монастирський дзвін викликає в неї вир емоцій, а від ноктюрна Шопена вона «почала плакати. Тихо, але цілою душею». Героїня відчувається слабкою від цих переживань, але водночас і сильною: саме вона впіймала коня, який зірвався з прив'язі й помчав геть.

Характеристика героїні:

- *глибока натура* («Ніжна, вразлива, немов мімоза, з сумовитими очима...»)
- *пристрасна* («бувала знов пристрасною, глибоко зворушеною істотою, що пригадує молодих арабських коней...»);
- *смілива* («В дорозі напала її буря, обернула парасоль сподом наверх, зірвала капелюх аж на карк, одначе вона, з личком аж мокрим від дощу, прямувала сміло і відважно до своєї мети»);
- *творча особистість* («Вона бачила образи в тонах, відчувала образи в тонах, переживала в уяві з'явища, котрі творила сама: казкові, фантастичні, неможливі, і плакала з смутку нев'ясненого...»);
- *розумна та обдарована* («Вона була розумна, дотепна, незвичайно багата натура. Займалась малярством, писала, старалась усіма силами заспокоїти в собі ненаситну жадобу краси»);
- *аристократична* («Була занадто оригінальна, замало нинішня і не мала в собі нічого з "плебейськості»).

Прикметною рисою характеру героїні є життєлюбність.

«Я відчуваю, як життя лежить переді мною не як щось сумне, безвідрадне, важке до перенесення, але як би один пишний, святочний день, гаряче пульсуючий, приваблюючий, широкий, пориваючий образ або немов яка соната».

Авторка зображує героїню дорослою як розумну, дотепну, незвичайно багату натуру, але нещасливою: при всій своїй силі характеру героїня виявилася занадто вразливою й незахищеною перед життям.

4. Доповніть власний словничок літературознавчих термінів визначеннями з теорії літератури.

5. Досліджуємо подану порівняльну таблицю: Які ще докази автобіографізму ви помітили у творі?

6. Виконайте тестові завдання для самоконтролю (завдання – 1 бал):

Завдання 1

1.0/1.0 балів (без оцінки)

Вислів «Importu phantasie» у перекладі з французької означає

- "Імпровізувати – це фантастично"
- «Експромт у фантазії»
- «Фантазія»

Завдання 2

О.Кобилянська жанр твору «Importu phantasie» визначила як нарис, а літературознавці вважають, що це

- оповідання
- повість
- роман

Завдання 3

1.0/1.0 балів (без оцінки)

Художній стиль «Importu phantasie»

- романтизм
- реалізм
- неоромантизм
- імпресіонізм

Завдання 4

1.0/1.0 балів (без оцінки)

Хто «...був молодий, гарний, чисто аристократичної вдачі...»?

- наляканий кінь
- сільський учитель
- стройник фортеп'ян
- коханий героїні

Завдання 5

1.0/1.0 балів (без оцінки)

Музику якого композитора грав гість?

- Баха
- Шопена правильно
- Моцарта
- Бетховена